

קמד ראש השנה דף לך עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי)

תקיעה שניה, ומה תלמוד לומר 'שנית', אלא פסוק זה 'בנה אב' –
 לימוד כלל בכל התורה, שכל מקום שנאמר 'תרועה', תהא תקיעה
 שניה לה – אחריה, ובאילו אמר 'ותקעתם תקיעה שנית לתרועה',
 ואין לי אלא שבתרועות שהיו בפרקי היה הדין כן, אך בראש השנה
 מנין שתוקעים פשוטה לפני התרועה ואחריה, תלמוד לומר
 'תרועה' 'תרועה' לגזירה שנה, כלומר, כמו שבתרועה האמורה
 במדבר היתה פשוטה לפני ואחריה, כך בתרועה של ראש
 השנה יש פשוטה לפני ואחריה.
 ממיכה הברייתא: ומנין שתוקעים שלשה סדרים, שלש תרועות
 נאמרו בראש השנה, שבתון זכרון תרועה, יום תרועה, והעברת
 שופר תרועה. ושתי תקיעות לכל אחת ואחת מהתרועות, לפני
 ואחריה, מצינו למדין, שלש תרועות ושש תקיעות נאמרו בראש
 השנה, שתיים מהתרועות מצוותן מדברי תורה, ואחת מדברי
 סופרים, כלומר, התרועות הנלמדות מהפסוקים 'שבתון זכרון
 תרועה', 'והעברת שופר תרועה', הן מדברי תורה, אך התרועה
 הנלמדת מהפסוק 'יום תרועה יהיה לכם', אינה מן התורה, כיון
 שפסוק זה לתלמודו הוא בא – נצרך ללמד את הגזירה שזה
 'תרועה' תרועה לתקיעות האמורות במדבר, שבכל תרועה יש
 פשוטה לפני ופשוטה לאחריה, ולפי זה הטעם שתיקנו חכמים
 לתקוע תרועה שלישית הוא כדי להשוות את הסדרים של
 מלכיות וזכרונות ושופרות, שבכל סדר יתקנו 'תקיעה תרועה
 ותקיעה'. רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, רק אחת מהתרועות
 היא מדברי תורה, ואילו שתיים מהתרועות הן מדברי סופרים,
 כלומר, התרועה הנלמדת מהפסוק 'והעברת שופר תרועה' היא
 מדברי תורה, אבל התרועות הנלמדות מהפסוקים 'שבתון זכרון
 תרועה' ו'יום תרועה יהיה לכם' אינן מלמדות שיש תרועות נוספות,
 אלא כל פסוק ופסוק לתלמודו הוא בא.
 שואלת הגמרא: אמנם הפסוק 'זכרון תרועה' נצרך לגזירה שזה
 'תרועה' 'תרועה' מתקיעות המדבר, ללמד שיש פשוטה לפני
 ולאחריה, אך הפסוק השני, מאי לתלמודו הוא בא – איזה דין
 למדים ממנו. משיבה הגמרא: מביני – הוא נצרך כדי ללמד
 מהלשון 'יום תרועה' שתקיעת שופר בראש השנה נעשית רק ביום
 ולא בלילה.
 שואלת הגמרא: ואידך – ותנא קמא של הברייתא, הסובר שיש שני
 פסוקי 'תרועה' בראש השנה המלמדים שיש שתי תרועות, ורק
 פסוק אחד נצרך לגזירה שזה, אם כן דרשה זו של רבי יוחנן, 'ביום
 ולא בלילה', מנא ליה – מנין לו. מתרצת הגמרא: נפקא ליה – הוא
 לומד דין זה מהפסוק 'ביום הכפירים תעבירו שופר בכל ארצכם'
 (ויקרא כה ט), ותיבת 'ביום' מלמדת שתקיעת שופר זו היא דווקא
 ביום, ולומדים את דין התקיעות בראש השנה מתקיעות של יובל,
 בגזירה שזה 'שביעי' 'שביעי'.
 שואלת הגמרא: אי [מ]בינים הכפירים יליף, נמצא שאפשר ללמוד
 מפסוק האמור בתקיעות של יובל את דין התקיעות של ראש
 השנה, ואם כן, נקמוז נמי מצינה – נלמד מהיובל לראש השנה גם
 לענין שיש לתקוע פשוטה לפני ופשוטה לאחריה, וכפי שלמדה
 הברייתא לעיל (א) מכך שנאמר לשון 'והעברת' ו'תעבירו' ביום
 כפור שיש לתקוע פשוטה לפני ופשוטה לאחריה, ונלמד מיום
 כפור שאף בראש השנה יש לתקוע כך, ומדוע הוצרך התנא
 ללמוד זאת בגזירה שזה מהתקיעות שבמדבר, כמבואר בברייתא.
 מתרצת הגמרא: תנא קמא של הברייתא, לשונות 'והעברת'
 ו'תעבירו' שנאמרו ביום כפור של יובל לא משמע להו לדרושם
 לענין תקיעה פשוטה שיש לפני התרועה ואחריה, ולכן אף שהוא
 סובר שאפשר ללמוד את דין ראש השנה מיום כפור, מכל מקום
 הוא סובר שבים כפור עצמו אין דרשה המלמדת שיש פשוטה
 לפני ואחריה, והוצרך לדרוש כן בגזירה שזה מהתקיעות שהיו
 במדבר.
 מבררת הגמרא: אלא לשיטתו מאי דרשי בהו – בלשונות 'והעברת'
 ו'תעבירו' שנאמרו ביום כפור של יובל. מבארת הגמרא: את

שאין תלמוד לומר 'בחדש השביעי', ומה תלמוד לומר 'בחדש
 השביעי', ללמד שיהיו כל התרועות של חדש השביעי זה בזה, ומנין
 לשלש סדרים של שלש שלש תקיעות, במלכיות, בזכרונות
 ובשופרות, תלמוד לומר שלשה פסוקים שמוזכרת בהם תרועה,
 לגבי יום כפור של יובל נאמר 'והעברת שופר תרועה' (ויקרא כה ט),
 ולגבי ראש השנה נאמר 'שבתון זכרון תרועה' (שם כג כד) ו'יום תרועה
 יהיה לכם' (במדבר כט א). ומנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה
 בזה, כלומר, הרי לא נאמרו כל שלשת הפסוקים בענין אחד, ואיך
 דורשים אותם כאילו נאמרו באותו ענין ולומדים מהם שיש צורך
 בלשלה סדרים גם בראש השנה וגם ביובל, תלמוד לומר גם לגבי
 ראש השנה וגם לגבי יובל 'שביעי' 'שביעי', לדורשם זה מזה בגזירה
 שנה, ובאילו נאמר בכל פרשה שלש פעמים 'תרועה', הא כיצד –
 וכיצד מתקיימת דרשה זו של שלש תרועות, בכך שתוקע שלש
 סדרים של תקיעה תרועה ותקיעה, שכן ביחד תשע קולות. מסיימת
 הברייתא: שיעור תקיעה בתרועה, שיעור תרועה בשלשה שפכים.
 מקשה הגמרא על דברי הברייתא: הא תנא – התנא של הברייתא,
 מעיקרא מיתי לה בהיקשא – בתחילת הברייתא הוא לומד את
 דיני התקיעות של ראש השנה בהיקש מיום הכפורים שיש יובל,
 שיש לתקוע בשופר, ושיש לתקוע פשוטה לפני ופשוטה
 לאחריה, שהשווה כל התרועות של חודש השביעי אלו לאלו,
 והשתא מיתי לה בגזירה שנה – ועתה, בסיום הברייתא, לגבי הדין
 שיש לתקוע שלשה סדרים של שלש שלש תקיעות, הוא נלמד
 מגזירה שזה של 'שביעי' 'שביעי', ומדוע לא למד גם דין זה
 בהיקש, שאם נאמר בראש השנה תוקעים רק שתי תרועות,
 וביובל רק תרועה אחת, וכמשמעות הפסוקים, נמצא שאין דינם
 שזה, וכדי להקיש את כל התרועות של החדש השביעי זה לזה יש
 לומר בשניהם תוקעים שלש תרועות. מבארת הגמרא: הכי
 קאמר התנא ברישא, אי לא גזירה שנה זו שקיבל משה בסני, היה
 מיתניא לה בהיקשא – היינו יכולים ללמוד דינים אלו בהיקש,
 שהרי אדם דן היקש מעצמו, אבל השתא דאיתא גזירה שנה,
 היקשא לא צריך, אלא כל הדינים נלמדים בגזירה שזה.
 מביאה הגמרא לימוד אחר לכך שיש פשוטה לפני ופשוטה
 אחריה: והא תנא – ותנא זה, בברייתא שתובא להלן, מיתי לה –
 לומד שיש לתקוע פשוטה לפני ופשוטה לאחריה בגזירה שנה
 מ'מדבר' – מהתרועות שנאמרו לישראל בסדר הילוכם במדבר,
 דתניא, נאמר בפסוקים (במדבר יד) 'ותקעתם תרועה ונסעו המהנות
 החנים קדמה, ותקעתם תרועה שנית ונסעו המהנות החנים תימנה,
 תרועה יתקעו למסעיהם', וממה שאמר הפסוק בתחילה 'ותקעתם
 תרועה' ולא אמר 'והרעותם תרועה' משמע שיש לתקוע תקיעה
 בפני עצמה, ותרועה בפני עצמה. שואלת הברייתא על עצמה: אתה
 אומר שכונת הפסוק לתקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה, או
 – שמא אינו כן, אלא תקיעה ותרועה אחת היא – כונת הפסוק
 שיתקעו רק תרועה, ומשתמשת התורה בלשון 'תקעתם' גם לגבי
 תרועה. דוחה הברייתא: כשהוא אומר (שם ט) 'ובהקחיל את הקהל
 תתקעו ולא תרעו', משמע ש'תקעו' היינו תקיעה ו'תרעו' היינו
 תרועה, ואם בזמן המסעות היו רק מריעים, היתה התורה כותבת
 'והרעותם תרועה', ומדיוק הלשון 'ותקעתם תרועה' הו אומר
 שיש לתקוע תקיעה בפני עצמה, ולהרע תרועה בפני עצמה.
 אמנם עדיין לא התבאר בפסוק היכן תוקעים את הפשוטה.
 מבארת הברייתא: ומנין שתוקעים תקיעה פשוטה לפני – לפני
 התרועה, תלמוד לומר 'ותקעתם תרועה', והיינו שהתקיעה קודמת
 לתרועה. ומנין שתוקעים פשוטה לאחריה, תלמוד לומר לגבי מסע
 המהנות 'תרועה יתקעו', והיינו שיש תקיעה לאחר התרועה. רבי
 ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אינו צריך לדרשה זו,
 אלא כך יש לדרוש, הרי הוא אומר לגבי המסעות 'ותקעתם תרועה
 שנית', שאין תלמוד לומר 'שנית' – אין צורך לומר שזו תקיעה
 שניה, שהרי כבר נאמר בפסוק הקודם 'ותקעתם תרועה' כדי
 שישעו המהנות החונים מזרחה, וברור שהתקיעה שבפסוק זה היא

45 שמאריכים בגיחותיהן, וכשיטת משנתנו, אם כן **לְעִבְרִי תְּקִיעָה,**
 46 **שְׁלֹשָׁה שָׁבָרִים, וְתִקְיעָה** ומדוע יש להוסיף 'תרועה'. מתרצת
 47 הגמרא: **מִסְפָּקָא לִיה לרבי אבהו** **אִי 'תרועה' היינו גְּנוּחִי גְּנָה, אִי**
 48 **יְלֹלִי יָלִיל,** ולכן תיקן מספק שיעשו את שניהם.
 49 מקשה הגמרא: **מִתְקִיף לָהּ רַב צְוִירָא, וְדִלְמָא 'תרועה' שבתורה**
 50 **יְלֹלִי הָיָה, וְיֵשׁ להריע תרועה בלבד בין התקיעה הראשונה**
 51 **לשניה, ובכך שתוקע גם שלשה שברים, קָא מְסַפֵּק בתקיעת**
 52 **'שְׁלֹשָׁה שָׁבָרִים' בֵּין הַתְּרוּעָה, לְבֵין תְּקִיעָה שלפניה, וְיֵשׁ לעשותם**
 53 **בלא הפסק.** מתרצת הגמרא: תקנת רבי אבהו היתה דאחר שתוקע
 54 'תקיעה שברים תרועה ותקיעה' **הָרַב עֲבִיד - חוזר ועושה רק**
 55 **תְּקִיעָה תְּרוּעָה ותְּקִיעָה, ללא שלשה שברים, ונמצא שאם 'תרועה'**
 56 **שבתורה היא יללה, יצא ידי חובתו בכך שתקע תקיעה תרועה**
 57 **ותקיעה.**
 58 ממשיכה הגמרא להקשות: **מִתְקִיף לָהּ רַבִּינָא, וְדִלְמָא 'תרועה'**
 59 **שבתורה גְּנוּחִי הָיָה, והיינו שלשה שברים, וְכִיּוֹן שמלבד השברים**
 60 **תוקע גם תרועה, קָא מִסְפָּקָא תְּרוּעָה בֵּין 'שָׁבָרִים', שזו באמת**
 61 **התרועה שציותה התורה, לְבֵין תְּקִיעָה שאחריה. מתרצת הגמרא:**
 62 **דְּהָרַב עֲבִיד גם 'תְּקִיעָה, שָׁבָרִים, תְּקִיעָה, ואם 'תרועה' שציותה**
 63 **התורה היינו שברים, יצא בזה ידי חובתו.**
 64 מקשה הגמרא: **אֵלָּא - אם כן שתוקע גם 'תקיעה שברים תקיעה'**
 65 **וגם 'תקיעה תרועה תקיעה, רַבִּי אֲבָהוּ מַאי אֲתֵּקֵן - מה הוסיף**
 66 **בתקנתו שיתקעו באותו סדר 'תקיעה, שברים, תרועה ותקיעה,**
 67 **והרי ממה נפשך, אִי 'תרועה' היינו גְּנוּחִי גְּנָה - שברים, הָא עֲבִידִיה**
 68 **כשתקע 'תקיעה שברים תקיעה, ואִי 'תרועה' היא יְלֹלִי יָלִיל -**
 69 **קולות קצרים, הָא עֲבִידִיה כשתקע 'תקיעה תרועה תקיעה, וממה**
 70 **נפשך יצא ידי חובתו, ומדוע הוצרך להוסיף 'תקיעה שברים**
 71 **תרועה ותקיעה'. מתרצת הגמרא: מִסְפָּקָא לִיה לרבי אבהו ספק**
 72 **נוסף, דִּלְמָא 'תרועה' שבתורה היינו גם גְּנָה וגם יְלֹלִי, גניחה**
 73 **ואחריה יללה, והיינו שברים ותרועה יחד, ולכן הוצרך לתקן**
 74 **שיתקעו גם 'תקיעה שברים תרועה תקיעה'.**
 75 מקשה הגמרא: **אִי הָיָה, שיתכן ש'תרועה' היינו שברים ותרועה**
 76 **יחד, לְעִבְד נְמִי אִיפְכָא - היה לרבי אבהו לתקן גם שיתקעו באופן**
 77 **הפוך, 'תְּקִיעָה, תְּרוּעָה, שְׁלֹשָׁה שָׁבָרִים ותְּקִיעָה, דִּלְמָא ה'תרועה'**
 78 **שבתורה היינו יְלֹלִי וְגְּנָה - יללה ואחר כך גניחה, ויש לתקוע**
 79 **תרועה ואחריה שברים. מתרצת הגמרא: סְתָמָא דְּמִילָתָא - סתמו**
 80 **של דבר, בדרך כלל, כִּי מִתְרַע בְּאִינִישׁ מִילָתָא - כשקורה לאדם**
 81 **דבר רע, בְּרִישָׁא גְּנָה, וְהָרַב יָלִיל - תחילה הוא גונח גניחות ארוכות,**
 82 **ואחר כך הוא מוסיף ומיילל יללות קצרות, ולא להיפך, ולכן אף**
 83 **לפי ספיקו של רבי אבהו לא יתכן שתרועה האמורה בתורה היא**
 84 **'תרועה ושברים'.**

*

85 שנינו במשנה: **תָּקַע בְּרֵאשֹׁנָה וְיִשְׁשָׁה בְּשֵׁנִית בְּשָׁתִּית, אֵין בִּידוּ אֵלָּא**
 86 **אחת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁמַע**

1 הפסוק **'וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה'** הוא דורש כְּדֶרֶךְ מִתְנָא, דְּאָמַר רַב
 2 מִתְנָא, מִלְּשׁוֹן **'וְהַעֲבַרְתָּ'** יש לדרוש שהתקיעה בשופר תהיה דְּרָךְ
 3 הַעֲבָרָתוֹ - כדרך שהאיל מעבירו בראשו מחיים, ולא שישנה את
 4 צורתו וירחיב את הצד הצר, ויצר את הצד הרחב, ומה שנאמר
 5 **'תַּעֲבִירוּ שׁוֹפַר' נצרך, כדי שלא נפרש את הפסוק 'והעברת' דְּאָמַר**
 6 **רַבִּי מִתְנָא נַעֲבִירֶיהָ כִּד - שיש מצוה רק להעביר את השופר ביד בתוך**
 7 **הקהל בלא תקיעה, וזה יהיה הסימן ליובל, אלא יש ללמוד**
 8 **מ'תעבירו' שהכוונה לתקיעה ממש, ולכן יש צורך בגזירה שזה**
 9 **ממדבר, ללמוד שיש תקיעה פשוטה לפניה ולאחריה.**
 10 הגמרא מבארת מניין למד התנא של הברייתא הראשונה (א)
 11 לימודים אלו: וְאִידֶּךָ - והתנא של הברייתא הראשונה שלומד דין
 12 פשוטה לפניו ולאחריה מ'והעברת' ו'תעבירו', לומד את דינו דְּרַב
 13 מִתְנָא, שיש לתקוע בשופר כדרך העברתו מִדְּשֵׁנִי בְּרִיבִירִיה - ממה
 14 ששינה הפסוק את לשונו, שהיה לו לכתוב 'ותקעת שופר תרועה'
 15 ומכך ששינה וכתב 'והעברת', אנו למדים גם את דינו של רב
 16 מתנא שיש לתקוע בשופר דווקא כדרך העברתו. ומה שאמרנו
 17 שהיה מקום לפרש ש'תעבירו' היינו העברת השופר כִּד וללא
 18 תקיעה, לֹא מְצִית אִמְרַת - אי אפשר לומר כן, כִּיּוֹן דְּנִסְר 'עֲבָרְהָ'
 19 'עֲבָרְהָ' בגזירה שוה מִמֶּשֶׁה רבינו, בְּתִיב הָכָא **'וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר**
 20 **תְּרוּעָה, וּבְתִיב תָּקַע - אצל משה רבינו לגבי תרומת המשכן (שמות**
 21 **לו' n) וְיָצִי מֶשֶׁה וְעֲבִירֻ קוֹל בְּמִחְנֶה, מֶה לְהֵלֵן - לגבי משה,**
 22 **'ויעבירו' היינו כְּקוֹל, שנאמר 'ויעבירו קול', אֵף כָּאֵן 'תעבירו' היינו**
 23 **כְּקוֹל, ואין פירושו העברה ביד.**

24 שואלת הגמרא: וְלֹאֵי תָנָא - לדעת התנא בברייתא השניה,
 25 דְּמִיתִית לָהּ לדיני התקיעות בראש השנה מתקיעות שבמִדְּבָר, אִי -
 26 אם כן נוסף ונלמד, מֶה לְהֵלֵן - במדבר, תקעו בְּחֻצוֹצֹת, אֵף כָּאֵן
 27 בראש השנה ויום כפור תהיה התקיעה בְּחֻצוֹצֹת ולא בשופר.
 28 משיבה הגמרא: תְּלָמוּד לִזְמַר (תהלים פא ד) **'תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפַר בְּכֶסֶף**
 29 **לְיוֹם הַגָּנֹן, אִי וְהוּא חֲגִי שְׁהַחֲדָשׁ (הִירַח) מִתְכַּסֶּה בּוֹ, הָיָה אִמְרַר הָהָא רֹאשׁ**
 30 **הַשָּׁנָה, שהוא בתחילת החדש, שעדיין הלבנה קטנה ומכוסה ואינה**
 31 **נראית מרחוק, וְקָאֻמַר רַבִּי מִתְנָא 'תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפַר', ללמוד**
 32 **שהתקיעה בו היא בשופר, ולא בחצוצרות.**

*

34 שנינו במשנה: 'שיעור תקיעה כשלש תרועות, שיעור תרועה
 35 כשלש יבבות', ובברייתא לעיל (א) שנינו 'שיעור תרועה כשלשה
 36 שברים', ושברים ארוכים יותר מהיבבות. מבררת הגמרא את
 37 ההלכה למעשה: אֲתֵּקֵן - תיקן רַבִּי אֲבָהוּ בְּקִסְרֵי עִירוֹ, שיש לתקוע
 38 בכל סדר וסדר **'תְּקִיעָה, שְׁלֹשָׁה שָׁבָרִים, תְּרוּעָה, תְּקִיעָה, נמצא**
 39 **שבין תקיעה לתקיעה תוקעים גם שברים וגם תרועה. מקשה**
 40 **הגמרא: הרי המצוה היא לתקוע 'תרועה, וְמֶה נִפְשָׁה, אִי פירוש**
 41 **'תרועה' שבתורה הוא יְלֹלִי יָלִיל - קולות קצרים בדרך המייללים,**
 42 **וכדעת הברייתא שהובאה לעיל, אם כן לְעִבְד - יש לעשות**
 43 **'תְּקִיעָה תְּרוּעָה ותְּקִיעָה' ומדוע יש להוסיף 'שלשה שברים, ואִי**
 44 **פירוש 'תרועה' הוא גְּנוּחִי גְּנָה - גניחות ארוכות כדרך ההולכים**

ראש השנה דף לך עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמז

כדי שיבא לפני זכרונכם לטובה, ובמה תמליכוני ובמה יבא זכרונכם לפני לטובה, בתקיעת שופר, נמצא שהתקיעות הם חלק מסדר הברכות, ולכן אם לא תקע לא יצא ידי חובת הברכות, וכן אם לא בירך לא יצא גם ידי חובת התקיעות.

שנינו במשנה: מי שבידו תשע ברכות, ורק אחר כך נתמנה ונדמן לו שופר, תוקע ופירע ותוקע שלש פעמים. מדיקת הגמרא: כפי שפירע תוקע אחר הברכות, כיון דלא הוה ליה שופר מעיקרא, בעת הברכות, הוה ליה שופר מעיקרא, כי שמע להו – שמיעת התקיעות אספר ברכות שפע להו, והיינו 'תקיעה תרועה ותקיעה' למלכויות, וכן לזכרונות וכן לשופרות, שלכתחילה יש לתקוע על סדר הברכות.

מביאה הגמרא מעשה בענין זה: רב פפא בר שמואל קם לצלוי – עמד להתפלל (וביחודות), אמר ליה לשמעיה – לשמשו, כי נחירא לך – כשאעשה לך סימן שסימתי ברכה משלשת הברכות של מלכויות זכרונות ושופרות, תקע לי, כדי שיהיו התקיעות על סדר הברכות. אמר ליה רבא לרב פפא בר שמואל, לא אמרו שיש לשמוע את התקיעות על סדר הברכות, אלא בחבר עיר – בציבור המתפללים יחד, אבל יחיד המתפלל לבדו יברך את כל הברכות ואחר כך יתקע. מוכיחה זאת הגמרא: תניא נמי הכי, כשהוא שומען את התקיעות, שומען על הפסד – תקיעה תרועה תקיעה, ועל פסד הברכות, כשה דברים אמורים, בחבר עיר, אבל שלא בחבר עיר, שומען על הפסד – תקיעה תרועה תקיעה, וישלל על פסד ברכות.

מביאה הגמרא את המשך הברייתא: ויחיד שלא תקע, חבירו תוקע לו ומוציאו ידי חובה. ויחיד שלא בירך – שלא התפלל מוסף, אין חבירו מברך עליו כדי להוציאו, כיון שתפילה היא רחמים, וכל אחד צריך לבקש רחמים על עצמו. ממשכה הברייתא: ומצוה בתוקעין יותר מן המברכין – גדולה מצות התקיעה ממצות הברכות, כיצד, בני אדם שאינם יודעים לתקוע בשופר ולא לברך, ויש סמוך למקומם שתי עיירות הנמצאות מחוץ לתחום שבת, אחת למזרח ואחת למערב, וכדי לכתב אליהן ביום טוב עליהם להניח 'עירוב תחומין', אך יכולים לעשות עירוב זה רק לצד אחד, ובעיריה אחת תוקעין, אך אין שם מי שיועד לברך, ונאמרת מברכין ואין תוקעין, הולכין למקום שתוקעין, על ידי הנחת העירוב לאותו צד, ואין הולכין למקום שמברכין. שואלת הגמרא: פשיטא, הא – התקיעות הם מצוה דאורייתא, והא – הברכות הם דרבנן. משיבה הגמרא: לא צריכא, דאף על גב – אפילו באופן דהא – שהברכות הן ודאי, שברור לו שירכו באותו מקום, והא – והתקיעות הן פסק, שיתכן שעד שיבא לשם כבר יסימו את התקיעות, מכל מקום ילך למקום שתוקעים, שספק מצוה מן התורה עדיף מודאי מצוה מדרבנן.

שנינו במשנה: כשם ששליח ציבור חייב להתפלל בעצמו, כך כל יחיד ויחיד וכו' חייב להתפלל בעצמו, רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתו. מבארת הגמרא את מחלוקתם: תניא בברייתא, אמרו לו חכמים לרבן גמליאל, לדרבך שהשליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתו, למה ציבור מתפלל בלחש. אמר להם, כדי להסדיר שליח ציבור תפלתו – שבזמן שהציבור מתפללים מסדר השליח ציבור את תפילתו שתהא שגורה בפיו, אמר להם רבן גמליאל, לדרבכם, למה שליח ציבור יורד לפני התיבה, והרי אינו מוציא את הרבים ידי חובתם. אמרו לו, כדי להוציא את שאינו בקי, אבל מי שבקי אינו יוצא בחזרת הש"ץ. אמר להם, כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי, שכיון שברכותיו מועילות להוציא את שאינו בקי, אנו מחשיבים אותו כשאר ברכות שאדם חייב בהם, שהתבאר לעיל (פס). שאף שחבירו כבר יצא יכול לברכן כדי להוציאו, וממילא יכול לצאת בהן אף מי שבקי.

הגמרא מבררת האם חכמים ורבן גמליאל נשארו במחלוקתם:

תשע תקיעות – שלש סדרים של 'תקיעה תרועה תקיעה', שהן עיקר המצוה, אפילו בתשע שעות שונות ביום, והפסיק שעה בין תקיעה לתקיעה, יצא. מסייעת הגמרא לדין זה מברייתא: תניא נמי הכי, שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום, יצא. מביאה הגמרא את המשך הברייתא: אם שמע את תשע התקיעות הנצרכות מן התורה מתשעה בני אדם – בבת אחת, [לא יצא, כיון שיש לתקוע לפני התרועה ואחריה, וכאן תקעו הכל יחד]. שמע תקיעה מאדם זה, ולאחריה תרועה מאדם זה – אדם אחר, עד ששמע תשע תקיעות, אפילו שהתוקעים היו תשעה בני אדם שונים, יצא, ואפילו אם תקעו כסירוגין – שהיה הפסק בין התקיעות, ואפילו היו הפסקות גדולות בין התקיעות, ושמעם במשך כל היום כולו, יצא. הגמרא מבררת את דברי רבי יוחנן. מקשה הגמרא: ופי אמר רבי יוחנן הכי, שאם שהה זמן רב בין תקיעה לתקיעה יצא, והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידא, באמירת ההלל ובקריאת המגילה, אם שהה בשתיקה באמצע הקריאה שיעור זמן כדי לגמור לקרוא את כולה – כל המגילה או כל ההלל מתחילה ועד סוף, חוזר לראש – לתחילת הקריאה, כיון שהיה זה מבטל את הקריאה הראשונה. ואם כן גם לגבי תקיעות יש לומר כן, שכיון שהפסיק בין התקיעות שיעור זמן הראוי לתקוע בו את כל התקיעות כולן, ביטלה שהיה זה את כל התקיעות, ועליו לתקוע שוב מתחילה. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא דידיה הא דרביה – דברי רבי יוחנן כאן הם דעת עצמו, שאין שהייתו מבטלת את התקיעות הראשונות, והוא הדין שישבור ששהיה באמירת ההלל או בקריאת המגילה אינה מבטלת את תחילת הקריאה, ומה שאמר לגבי הלל ומגילה שאם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, זו דעת רבו, רבי שמעון בן יהוידא.

ממשיכה הגמרא ומקשה: וידיה לא – וכי רבי יוחנן עצמו אינו סובר כן, והא מעשה היה ברבי אבהו תלמידו של רבי יוחנן, דהוה שקיל ואויל בתריה דרבי יוחנן – שהיה הולך אחורי רבי יוחנן, והוה קרי רבי אבהו קריאת שמע, כי מלא – כשהגיע למבואות המטונפות, אישתיק, כיון שאסור למור שם דברים שבקדושה, בתי דחליף – לאחר שעבר מאותו מקום אמר ליה – שאל את רבי יוחנן, מהו לגמור – האם אני יכול לגמור את קריאת שמע מהמקום שהפסקתי בו, אמר ליה רבי יוחנן, אם שהית כדי לגמור את כולה, חוזר לראש. ומבואר שגם רבי יוחנן עצמו סובר כן, שהרי הורה זאת הלכה למעשה. מתרצת הגמרא: הכי קאמר ליה רבי יוחנן, לדידי לא סבירא לי – אני עצמי איני סובר שצריך להפסיק מקריאת שמע כשנגיע למבואות המטונפות, אלא מניח ידו על פיו וממשיך לקרוא. כמבואר בברכות (כז): וכן איני סובר שאם שהה כדי לגמור את כולה צריך לחזור לראש, אבל לדידי – לשיטתך, דסבירא לך שיש להפסיק במבואות המטונפות, וכן אתה סובר שאם הפסיק באמצע הקריאה צריך לחזור לראש, ומחמת כן שאלת מה השיעור שבו צריכים לחזור לראש, אם שהית כדי לגמור את כולה, חוזר לראש.

הגמרא מביאה ברייתא בענין הברכות והתקיעות של תעניות וראש השנה: תני רבן, תקיעות של תענית ציבור שהיו תוקעים על סדר הברכות שהיו מוסיפים בתפילת התענית, אין מעבבות זו את זו – אין התקיעות מעבבות את הברכות, אלא אף אם לא תקע יכול לברך, וכן הברכות של תעניות אין מעבבות זו את זו – הברכות של התקיעות, אלא אף אם לא בירך יכול לתקוע, אבל תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הכיפורים של יובל, שהן מלכויות זכרונות ושופרות, מעבבות זו את זו, ואם תקע ולא בירך, או בירך ולא תקע, לא יצא. מבררת הגמרא: מאי מעמא יש חילוק בין תעניות לראש השנה, והרי בשניהם חיוב הברכות הוא רק מדרבנן. מתרצת הגמרא: אמר רבה, הטעם בראש השנה הוא כיון שאמר הקדוש ברוך הוא, אמרו לפני ראש השנה מלכויות וזכרונות וישופרות, אימרו מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, אימרו זכרונות

המשך ביאור למס' ראש השנה ליום רביעי עמ' ב

1 אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל
2 – חֲזָרוּ חֲכָמִים וְהוֹדוּ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁשְּׁלִיחַ צִיבוּר מוֹצִיא אֶף אֶת
3 הַבְּקִי. וְרַב אָמַר, עֲדִין הִיא מַחְלוּקָתָא. שְׁמַעְתָּ [רַבִּי] חֲזִיא בְּרִיהַ דְּרַבָּה
4 בַּר נַחֲמָנִי אֶת דְּבַרֵּי רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁהוֹדוּ חֲכָמִים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אָזַל
5 אֹמְרָה לְשִׁמְעוֹתָא קָמִיָּה דְּרַב דִּימִי בַּר חִינָנָא, אָמַר לִיה רַב דִּימִי, הָכִי
6 אָמַר רַב, עֲדִין הִיא מַחְלוּקָתָא. אָמַר לִיה רַבִּי חִיָּא, רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה
7 עֲצָמוּ, שֶׁהוּא זֶה שֶׁאָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהוֹדוּ חֲכָמִים לְרַבֵּן
8 גַּמְלִיאֵל, נָמִי הָכִי קָאָמַר – גַּם הוּא אָמַר שִׁישׁ שֶׁנֶּחֱלָקוּ עַל רַבִּי יוֹחָנָן,
9 וְכַךְ אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, כִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לָהּ שְׁמַעְתָּא –

10 כִּשְׁאָמַר זֹאת רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁהוֹדוּ חֲכָמִים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אֶפְלִיג עָלֶיהָ
11 רִישׁ לְקִישׁ, וְאָמַר, עֲדִין הִיא מַחְלוּקָתָא.
12 מִקְשָׁהּ הִגְמִירָא עַל רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: וְכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי, שֶׁהוֹדוּ
13 חֲכָמִים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְהָאָמַר רַבִּי חֲנָה צִיפּוֹרָאָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
14 הֲלָכְתָּא בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁשְּׁלִיחַ צִיבוּר מוֹצִיא אֶף אֶת הַבְּקִי, וּמִלְשׁוֹן
15 'הֲלָכְתָּא' מְכַלֵּל דְּפִלְגִי – מִשְׁמַע שֶׁחֲכָמִים חוֹלְקִים עָלָיו, וְלִכְּנֵן
16 הוֹצֵרֶךְ לִפְסוּק הַלְכָּה כְּמוֹתוֹ, וּמוֹכַח שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה
17 שֶׁהוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.